

ION BĂCU – UN POET (NEO) MODERNIST AVANT ÎN SPATIUL CULTURAL SUD-BASARABEAN

ION BYCU – AN AVANT (NEO) MODERNIST POET IN THE SOUTHERN BESSARABIAN CULTURAL SPACE

Tatiana ȘEVCIUC, dr. prof. univ.,
Universitatea Umanistă de Stat din Ismail, Ucraina
E-mail: shevchuktat2@gmail.com

Natalia URSU, prof. de limba română,
administrator la Centrul de Informare al României
pe lângă Universitatea Umanistă de Stat din Ismail, Ucraina
E-mail: ceninfrom.ua@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-7486-8521

Rezumat: *Articolul de față prezintă o analiză a creației poetului sud-basarabeian Ion Băcu, președinte al Cenaclului Literar “Ecoul Bugeacului”. Autorii demonstrează că maniera lui artistică corespunde canoanelor estetice ale neo-modernismului. Temele majore în creația poetică a lui Ion Băcu sunt: dorul pentru Patria istorică pierdută; limba română ca element de coeziune ce leagă eroul liric de baștină; înaintașii și simbolurile naționale; natura Bugeacului; lirica intimă. Pentru reprezentanții neomodernismului, în special pentru Ion Băcu, rămân relevante căutarea valorilor spirituale și religiozitatea, personalitatea autorului, expresia ideilor historiosofice, căutarea unor noi forme cu respectul pentru tradiția literară. Criteriile estetice enumerate ale creativității artistice diferă fundamental de principiile estetice ale postmodernismului popular la cumpăna dintre secolele al XIX-lea și al XX-lea și, fără îndoială, se dezvoltă în conformitate cu criteriile estetice ale artei moderniste.*

Cuvinte cheie: *neo-modernism, creație poetică, lirica, viziune estetică*

Abstract: *The article presents an analysis of the creativity of the Romanian-speaking poet of southern Bessarabia Ion Bycu, the head of the creative association “Echo of Budzhak”. The authors prove that his artistic manner corresponds to the aesthetic canons of neo-modernism. The following aspects can be noted in the problematics of the poetic creativity of Ion Bycu: longing for the lost great historical homeland; the Romanian language as an umbilical cord connecting the lyrical hero with his native land; national heroes and symbols; nature of Budjak; intimate lyrics. For representatives of neo-modernism, in particular for Ion Bycu, the spiritual search and religiosity, the personalism of the author, the expression of historiosophical ideas, the search for new forms with respect for the literary tradition remain relevant. The listed aesthetic criteria of artistic creativity are fundamentally different from the aesthetic principles of postmodernism popular at the turn of the XX-XXI centuries and, undoubtedly, develop in line with the modernist aesthetic criteria of artistry.*

Key words: *neo-modernism, poetic creativity, lyrics, aesthetic view*

Introducere

În cercetarea poeziei, scrisă la începutul secolului XXI, pot fi remarcate tendințe și formule poetice foarte diferite: de la valorificarea postmodernistă a intertextualității și textualismului la minimalismul imagistic postdouămiist etc. O caracteristică a poeziei o constituie situarea acesteia între tradițional și modern – două orientări ce coexistă simultan: tradiționalismul (cu reverberații eminesciene) și modernismul (cu infiltrații ale blagianismului). La nivel general, orientarea tradiționalistă este evidențiată, tematic, prin „materialul de viață” din care se creează poezia, prin recursul la detalii rustice, motive autohtone, explorarea fondului folcloric ect. Opțiunea modernă, în schimb, poate fi recunoscută prin înnoirile aduse expresiei poetice, prin reciclarea tropilor și a figurilor, a simbolului și a metaforei, în special [1, p. 42].

Ilustrativă, în acest sens, este poezia lui Ion Băcu, poet și publicist, președinte al Cenaclului Literar „Ecoul Bugeacului” din Ismail (Ucraina).

Autorii acestei arti colde finesc stilul lui creativ ca fiind neo modernă căruia creație se manifestă printr-un imaginar poetic inedit, prin asociații neobișnuite a ”verbului” capabil să redea esența ideii, aducându-se, în prim-plan, problematica lui, în jurul căruia agravează tot universul.

Metodologia cercetării

Pentru o prezentare a personalității poetului, al cărui nume este mai puțin cunoscut de cititorii din Republica Moldova și România, autorii folosesc metoda biografică; metoda analizei hermeneutice ca știință și artă a interpretării textelor; precum și metoda cultural-istorică pentru a reconstrui o legătură a creației lui Ion Bâcu cu trăsăturile estetice ale modernismului.

Rezultate

Neomodernismul este un curent literar a cărui apariție este strâns legată de lirismul postbelic al anilor 60-70, moment de bruscă decadentă a cenzurii politice, care a permis exprimarea nemarginită în domeniul literar. În domeniul poeziei, neomodernismul se manifestă prin repunerea în drepturi a liricului, prin continuarea experiențelor poeziei moderniste interbelice, a cărei evoluție fusese brutal întreruptă de intervenția evenimentelor istorice și politice. Teoretici anul neomodernist Victor A. Grauer în lucrarea sa "Modernism / Postmodernism / Neomodernism" a precizat trăsăturile principale ale acestui curent nou literar care amintesc de „un adevărat mod de exprimare al secolului XX-lea, o reacție energetică și profundă la idealismul romantic predominant al ecolului trecut” [2].

De aceea numele curentului exprimă, cel puțin într-o primă fază, o reluare a unor teme, motive, convenții, procedee specifice modernismului, cristalizate într-o nouă sensibilitate, acordându-le o viziune personală, modernă, generată de propria viziune asupra lumii. Temele cultivate în operele neomoderniste sunt: condiția omului, forța logos-ului, moartea, iubirea, nostalgia după optimismul tinereții, reflecția filozofică. Poeții neomoderniști adoptă o atitudine ludică, ironică sau chiar parodică.

Ion Bâcu se individualizează printr-o opera poetică originală, care pornește de la tradiționalism, dar adaugă idei, atitudini și modalități artistice moderne. Temele abordate în creația sa sunt: dorul pentru Patria istorică pierdută; limba română ca element de coeziune ce leagă eroul liric de baștină; înaintașii și simbolurile naționale; natura Bugeacului; lirica intima.

Ion Bâcu s-a născut în Bucovina, la 27 ianuarie 1972, în localitatea Opișeni, raionul Hliboca, regiunea Cernăuți, într-o familie de etniciromâni simpli, credincioși și iubitori de frumos. Pasionat fiind de literatură, în anul 1994 susține examenul de admitere și devine student al Facultății de Litere din cadrul Universității de Stat "Iurii Fedkovi" din Cernăuți. Pasiuni letănărului Ion Bâcu își găsesc loc de manifestare într-un așaz centru universitar și cultural în același timp. Alături de alți tineri talentați în dragostea de ars poetică, devine membru activ al cenaclului studentesc "Mircea Streinul" din Cernăuți. Debutează cu primele sale versuri și articole în paginile săptămânalului "Gazeta de Herța" din Cernăuți. În 1994 se stabilește cu traiul în sudul Basarabiei istorice, în satul Plavni (Barta), raionul Reni, regiunea Odesa, unde continuă să scrie versuri. Versurile sale sunt publicate în reviste de cultură din zona de Sud-Est a României, zona Bucovinei de Nord și Basarabiei de Sud. Printre realizările autorului se numără trei premii internaționale și două volume de poezie: «Toțimă cred tânăr. Toreador» (Galați: GENEZE, 2000) și „Strigătul tăcerii” (Iași, PIM, 2021).

Încă de la debutul său, după cum observă și unii critici, poetul Ion Bâcu cultivă versul modern cu strofe inegale, cu rima diversă pentru a exprima în mod spontan trăirile poetice, iar expresivitatea o realizează prin metafore subtile și rafinate, dar și prin construcții surprinzătoare: "Om - tango al vacarmului – fiară coamă zbărlită/Mirarea faptului că bocetul dansează neîncetat/Cu amanta dorului – tristețea/ Sângerează duhuri rebegite de frig" ("Impulsul senzațiilor"), „Vedeam colindând rana/cu spice de lacrimi în lung/ și-n lat amețite de adierea/ durerii din ingenuitate din mit/ viscolită de amintiri zdrențuroase/ priveam cu jind când răzbăteau/ prin ploaia perpetuă cu fantasme/ izvorât dintr-un alt început" ("Rana cu spice") [3, p. 11].

Sterian Vicol, scria, prezentând cartea de debut a lui Ion Bâcu: "...poeziile au un ton de luptă, de nerenunțarea la salvarea unor idealuri ale omului - viața, iubirea, libertatea, metafora, arma sa forte, fiind bine mânuită. Cu unele influențe (bine filtrate) de Nichita Stănescu, tânărul poet mână herghelia zilelor negre să se adape la „haosul pieții”, în timp ce “ca o fată mare se simte moartea în singurătatea mea”, întrebându-se(-ne): “Oare ce culoare are Dulcea Sinucidere”?... Undeva, pe un pământ sfânt, într-o casă de țară, lângă oglinzile Lacului Ialpuș, cel ce aruncă cu lebede și stele peste sat, respiră și (ne)scrie (la început de secol XXI) unul dintre tinerii poeți de limbă română, care văd primii răsăritul soarelui” [4, p. 113].

Dacă în acest prim volum dominat de prezența metaforei, a simbolurilor și sensurilor conotative, unde căutarea neliniștită de sine se transformă într-o trebuință, în al doilea volum de versuri "Strigătul tăcerii", poetul Ion Bâcu a ales, ca prin cuvintele sale să dea glas tăcerii.

“Frumoasă și emoționantă această reîntâlnire cu Ion Bâcu, simbol al trăinicieii și al trăirilor tensionate într-o vreme în care post-umanismul, dar și vechi relicve și curente încep să-și (re)arate latura întunecată. Între tăcere și vorbire, a fi sau a rămâne român este o stare de spirit complementară universalității. „La marginea latinității”, la capătul unei lumi, Ion Bâcu rămâne un reper valoric, un străjer la porțile unui purgatoriu al Istoriei” [5].

Volumul de versuri “Strigătul tăcerii” este o explozie de sensuri, care trezește tăcerea din adormire, o apăsare în cuvinte, un strigăt la frământările timpului nefericit, la soarta vitregă ce a marcat destinul unui neam și al limbii române peste care bate vântul aspru al pierzaniei și al răstignirii... Poetul pune degetul pe rana basarabeanului autohton, al cărui strigăt zguduie istoria acestui neam” [6, p. 110].

E multă tristețe și durere în poezia Ecoul Bugeacului, unde, până și “plânsetul salciei devine o briză de dor”, al dorului pentru Patria istorică pierdută, ruptă din trupul națiunii românești: “așază-te drumețe pe iarba sufletului din Bugeac / apoi plimbă-te pe roua dimineții dezbrăcat de amintiri / să simți cum adâncul apelor cerșește de la frunzele uscate / popas dezlipit de indiferența plecării / zidește măcar o secundă înarmată cu poduri de flori / pe ecoul respins de la naștere / aici s-au aprins felinarele / dar încă e întuneric / și noaptea ne cheamă la nevoi” [7, p. 18].

Limba, miezul spiritualității unui neam, prin care se oglindește istoria unui popor, felul său de a fi, de a gândi și simți, este și ea înstrăinată, transformată în statuie la care poetul vine și el “obosit, îngândurat, epuizat” [8]:

Prea multe cuvinte orfane s-au adunat
la bustul Limbii Române
prea multe tăceri înfiate au rămas de ocară
prea e amurg în zarea frunzelor de nuc
prea reînvie dorința după albastrul cerului
prea mă întorc dinadins sub formă de ploaie
zorit de amarul din rug
la bustul Limbii Române vin și eu
obosit, îngândurat, epuizat
e remediul înscris de Luceafăr
îndemn frunzele și dorul la pustiul încăpușat
prea puțin e verde pe colinele Limbii Române
prea ciripesc durerile pe timp de poem
prea mă sfârșesc când
noaptea nu mai vrea întuneric
prea îmi gonesc dorința de-acasă
o vreau liberă ascetă-n păduri
decât să slujească docil
gândului interzis.

Poetul trăiește existențele înaintașilor creatori de limbă și de limbaj liric: Mihai Eminescu, Lucian Blaga, Nichita Stănescu, Grigore Vieru, aducându-le un omagiu sub formă de versuri. Dialogul cu Nichita este o destăinuire lirică încărcată de dezamăgire și tristețe profundă: “*e trist Nichita să locuiești în limba română/ cu prispa risipită de vremuri/ și pereții nevâruiți/ să locuiești vârtoarea bunului simț/ din acest castel nemuritor/ înseamnă o țesătură din risipa înfrângerii/ de la un timp Nichita nici strămoșii limbii materne/ nu-și mai întind albiturile în loja vredniciei/ geamuri sparte, acoperișuri fără șindrila/ mocnirea plimbându-se cu ascensorul/ prin privirea jalnică a poetului/ mătur străzile Nichita/ dar frunzele verzi tot cad în plină primăvară/ pomii înstrăinați de creștere/ pragul înghite emigrarea pașilor/ o amenințare din adâncimi infernale/ înflorește din toiagul elegiilor tale/ numai să asiste la drama persiflării/ dar noi localnicii o alungăm/ de parcă ar fi străină/ la desprinderea de sufletul meu/ o stare buimacă mai învață să trăiască fără mine/ să locuiești în limba română Nichita/ e o speranță frântă pe lavița durerii/ știa cenușa de aprinderea perpetuă/ darămite stană de smerenie rămăsesem/ rudenia petei de sânge care vorbește” [9, p. 104].*

Poetul este cel care trebuie să suporte asaltul cohortelor de tristeți, dureri reale și imaginare, însingurări, mai degrabă decât exaltarea, fericirea, bucuria supremă. El este exponentul celor ce plâng și suspină, al alergătorilor de cursă lungă a căror singurătate este iminentă și aproape obligatorie. Asediat ontic, „pierzând totul”, Ion Bâcu este cronicarul care își împarte ființa între un Grigore Ureche fantastic renăscut și un Grigore Vieru care ar putea fi al Ialpușului, lacul magic al Bugeacului, „rătăcind” în

propriul basm cult, pseudo călugăr franciscan, „călugăr alb”, știind să vorbească necuvântătoarelor pentru o revoluție a Cuvântului, precum în „acesta-i psalmul spus cerbilor”: „pe invazia triburilor de tunete/ gravez oprirea totală din creștere/ dacă m-ar întrerupe/ din observația agoniei secundelor/ luminile mă vor lăsa orfan/ chiar fără ziduri de apărare/ excursie la oprirea-n haos/ se aude soneria în incinta albastrului/ șchiopătând valuri de sinceritate/ mă dedic lacrimii subterane/ disperare în spuma reînțoarcerii/ o simplă armă de purificare/ în plămâni pământului/ deja desfăcut pentru Corabia lui Noe/ aflusul doinei lângă toiagul timpului bătrân/ îi ronțăie tălpile”... cochetând, totuși, cu abstractul, Ion Bâcu este un poet unic în felul său, călătorind cu o inedită „șalupă a meditației”, mică arcă a lui Noe care salvează spiritul românesc de la inevitabile zvârcoliri ale materiilor, ale elementelor fundamentale, Apă, Aer, Foc, Pământ (câteodată posedate de spirite potrivnice, „nebuie... cu averea păcatului”): „totul revine în abstract/ (...)/ îmi place șalupa meditației/ la sfârșitul călătoriei în sine/ când îmi așez copilăria la culcare/ ea trece ca un cântec de leagăn/ lăsându-mi șansa tăcerii/ în lumea jocului/ abrupt/ în caverna decorului...” [10, p. 5-6].

Ion Bâcu își asumă forma poeziei moderne, renunțând la semnele de punctuație și metaforizând în exces, folosind strofe inegale și rimă diversă, iar expresivitatea o realizează prin metafore subtile și rafinate, dar și prin construcții surprinzătoare [11, p. 93]:

împărțisem iubirea de tei
la patru ochi de piatră
uimire
o literă speriată de un secol
a zbughit-o în vizuina scrisului
numai terierul metaforei
o ademenește la o soartă mai înflăcărată
poezia descompune hoitul rostirii
metoda de a fi

Poetul privește lumea cu “ochiul cuvintelor” din punctul lor de vedere, în felul acesta acordându-le demnitatea cuvenită. Și ce-i mai rămâne poetului pentru “integrare în a doua venire”, decât: “să mă dau durerii / așa cum sunt”, întrucât, spune el, “am pierdut ochiul cuvintelor”, nemaiaivând altă cale decât: să “mă dezbrac de mine” (ochiul cuvintelor).

Metaforizarea este adevărata însușire a versurilor acestui poet. El schimbă aproape totul, de parcă ar inventa un nou alfabet. Ex. zgarda revoltei, plicul nopții, chilia credinței, grumazul dorinței, tânguirea morții, zgura asfințitului, e foarte dificil de decodificat și se însușit, mai ales când sintagmele acestea se bulucesc toate deodată într-o singură poezie.

În același timp, poetul nu se poate descotorosi de unele locuri comune: sentimentele naturii, tânguirea morții, chemarea dorinței, jilțul morții, crengile timpului, amurgul părăsit, hainele nopții, la rădăcina visului neîmplinit, plaja începutului.

De asemenea sunt folosite unele cuvinte antipoetice: avorton, vaccinat, hingherilor, dezvoltarea, haruspicii, puhavă, intestinale, schilod, hoitul rostirii, solzos, reconcilierea, ect.

Discuții

Pe exemplul creativității poetului Ion Bâcu, se poate confirma că arta „modernă” din zilele noastre diferă de arta de la începutul secolului al XX-lea, în care literatura, ideologizată politic, fusese practic anulată ca formă de manifestare liberă a spiritului uman. Pentru reprezentanții neomodernismului, în special pentru Ion Bâcu, rămân relevante căutarea valorilor spirituale și religiozitatea, personalitatea autorului, expresia ideilor filosofice, căutarea unor noi forme cu respectul pentru tradiția literară. Criteriile estetice enumerate ale creativității artistice diferă fundamental de principiile estetice ale postmodernismului popular la cumpăna dintre secolele al XIX-lea și al XX-lea și, fără îndoială, se dezvoltă în conformitate cu criteriile estetice ale artei moderniste.

O direcție promițătoare privind studiul poeziei lui Ion Bâcu poate fi o comparație a modului său creativ apropiat spiritului clasicilor literaturii mondiale neomoderniste, în special, simbolismul lui Stephane Mallarmé, poezilor neomoderniști români – Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Marin Sorescu, Ion Alexandru, Mircea Dinescu și alții, care au reînnoit legătura dintre nou și tradiția lirică interbelică.

Concluzii

Așadar, din punctul de vedere al problematicii abordate, creația lui Ion Bâcu reprezintă o artă poetică neomodernistă, conturată prin intermediul simbolurilor și al semnificațiilor. Prin originalitatea

imaginarului poetic, ambiguitatea limbajului, metafora rară, surprinzătoare, poezia lui Ion Bâcu realizează o investigație literară în spațiul cultural sud-basarabean, dezvăluind un nou tip de sensibilitate artistică.

Bibliografie:

1. Manolache Gheorghe., *Teza de doctorat rezumat. Complinirea optzecismului poetic românesc. O perspectivă asupra poeziei anilor '80 din Basarabia*. Sibiu, 2017. 42 p.: <https://doctorate.ulbsibiu.ro/wp-content/uploads/rezumate-Rusu-Lucia.pdf>.
2. Grauer Victor A., *Modernism/Postmodernism/Neomodernism* // *Downtown Review*, Vol. 3 Nos. 1&2, Fall/ Winter/ Spring 1981/82. Access mode: <http://doktorgee.worldzonepro.com/MODERN.htm>
3. Bâcu Ion, *Toți mă cred tânăr. Toreador*. Galați: GENEZE, 2000, pag. 7, 11.
4. Sterian Vicol, *Postfață: Toți mă cred tânăr. Toreador de Ion Bâcu* // Bâcu Ion. *Strigătul tăcerii*. Iași, PIM, 2021. p. 113.
5. Secară-Halil Adi G., *Festival internațional online. Un poet român în toată puterea cuvântului* // *Viața liberă – Ziar independent Stiri Noutati Galați*. Vineri, 09 Aprilie, 2021.
6. Ursu Natalia, *O căutare de sine – între strigăt și tăcere, postfață: volumul "Strigătul tăcerii" de Ion Bâcu* // Bâcu Ion. *Strigătul tăcerii*. Iași, PIM, 2021. p. 110.
7. Bâcu Ion, *Strigătul tăcerii. Poezia Ecoul Bugeacului*. Iași, PIM, 2021. p. 18.
8. Bâcu Ion, *Strigătul tăcerii. Poezia Prea...* // *Limbii Române*, căpița nr. 2.
9. Bâcu Ion, *Strigătul tăcerii. Poezia e trist Nichita*, p. 104.
10. Secară-Halil, Adi G., *Prefață: "Strigătul tăcerii" de Ion Bâcu* // Bâcu Ion. *Strigătul tăcerii*. Iași, PIM, 2021. p., pag 5, 6.
11. Bâcu Ion, *Strigătul tăcerii. Poezia Metoda de a fi*, p. 93.